

Ігор ПОЧЕКАЛІН,

кандидат педагогічних наук,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЗІ СЛУХАЧАМИ АД'ЮНКТУРИ

Автором обґрунтовано методи та методика проведення занять з порівняльної професійної педагогіки зі слухачами ад'юнктури. Проведено порівняльний аналіз підходів до розуміння предмету порівняльної професійної педагогіки. Подається власне бачення предмету і завдань порівняльної професійної педагогіки.

До компонентів методики проведення занять з порівняльної професійної педагогіки зі слухачами ад'юнктури було віднесено організаційно-цільовий та змістово-результативний компоненти. Організаційно-цільовий компонент методики відображається в меті вивчення “Порівняльної професійної педагогіки” і реалізується через вирішення завдань цієї навчальної дисципліни.

Ключові слова: *метод навчання, предмет навчальної дисципліни, завдання навчальної дисципліни, методика проведення заняття, порівняльна професійна педагогіка, слухачі ад'юнктури.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Для активізації освітнього процесу на сьогоднішній день використовуються різноманітні підходи. Так, наприклад “технократична педагогіка” пропонує формувати на кожному етапі навчання конкретні цілі з метою активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти. Цьому, на нашу думку, сприяє організація освітнього процесу у відповідності до принципів професійної мотивації і потреб особистості. Основними факторами, що мотивують здобувачів вищої освіти до пізнавальної діяльності, є: важливість предмета для професійної підготовки і усвідомлення теоретичної та практичної значущості тематики занять; висока педагогічна майстерність викладання дисципліни [1, с. 93–95].

До того ж, ефективність фахової діяльності викладача вищого навчального закладу визначається його активною взаємодією зі студентами, реалізацією ним доцільних психолого-педагогічних впливів, що сприяють якісному оволодінню студентами сучасними фаховими знаннями, вміннями та

навичками, а також формуванню в них особистісних якостей і властивостей, необхідних для майбутньої професійної діяльності, суспільного та громадського життя [2, с. 88].

Згідно Закону України “Про вищу освіту” [3] ад’юнкт – це особа, зарахована до вищого військового навчального закладу (вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання) для здобуття ступеня доктора філософії. Як особа, яка має військове звання офіцерського складу, в установленому порядку зарахована до вищого військового навчального закладу (вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання), а саме Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, з метою здобуття вищої освіти, ад’юнкт має статус слухача вищого військового навчального закладу.

Кожний вищий навчальний заклад створює свою базу найбільш часто використовуваних інноваційних методик із врахуванням специфіки особливостей спеціальностей, фахівців з яких готує конкретний навчальний заклад, науково-педагогічного складу, контингенту здобувачів вищої освіти, матеріально-технічного забезпечення та ін. Сукупність цих методик утворює методичну скарбницю, як кожного конкретного вищого навчального закладу, так і національної вищої школи загалом, яка свідчить про кропітку роботу щодо утвердження європейських якостей у вищій освіті України [1, с. 93–95].

У цьому контексті доречним є досвід використання низки інноваційних методик та методів проведення занять з порівняльної професійної педагогіки зі слухачам ад’юнктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Теоретичну основу нашого дослідження складають праці військових педагогів, які займалися проблемою навчання військовослужбовців, зокрема офіцерів-прикордонників (І. Блощинський, О. Діденко, Д. Іщенко, О. Ставицький, О. Торічний).

Особливий інтерес становлять праці таких вчених, як Н. Грицяк, С. Капітанець (підвищення кваліфікації керівних кадрів), С. Білявець,

В. Веретільник, В. Собко (розвиток професійної компетентності офіцерів-прикордонників). Корисними є результати вивчення доробку педагогів щодо підвищення ефективності професійної підготовки слухачів вищих військових навчальних закладів та розвитку їх професійної компетентності (О. Луцький, Р. Мішенюк, Г. Яворська, В. Ягупов,).

Але дослідження, що проводились, детально не розглядали методи та методики проведення занять з конкретних навчальних дисциплін зі слухачами ад'юнктури.

Метою статті є обґрунтування методів та методики проведення занять з порівняльної професійної педагогіки зі слухачами ад'юнктури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомо, що метод – це спосіб досягнення мети, або шлях до мети. З огляду на те, що навчання – є двосторонньою діяльністю, метод навчання – це спосіб взаємопов'язаної діяльності викладача та слухачів, спрямований на засвоєння знань, формування умінь і навичок, оцінювання професійних та інтелектуальних здібностей слухачів як майбутніх спеціалістів за фахом.

З метою здійснення вибору методів та розроблення методики проведення занять з порівняльної професійної педагогіки зі слухачами ад'юнктури зупинимось на характеристиці предмету порівняльної професійної педагогіки.

У сучасній порівняльній педагогіці не існує універсального визначення її предмету та завдань. Наведемо два погляди на цю важливу для розвитку науки проблему. Обидва вони є результатом загальних педагогічних підходів, характерних для тієї чи іншої національної педагогічної школи. Так, за визначенням Б. Вульфсона, предметом порівняльної педагогіки як окремої галузі наукових знань є тенденції та закономірності розвитку освіти в різних країнах, геополітичних регіонах та у глобальному масштабі. Завданнями порівняльної педагогіки за Б. Вульфсоном є:

розробка науково обґрунтованих критеріїв для адекватної оцінки якості та ефективності освіти в країні, регіоні, у глобальному масштабі;

уніфікація та впорядкування термінів, що використовуються в освітянській документації різних країн;

виявлення глобальних закономірностей і тенденцій розвитку освіти та врахування їх специфічних проявів у різних країнах та культурах;

здійснення прогностичних функцій.

Предмет порівняльно-педагогічного дослідження, як підкреслює Б. Вульфсон, може виходити за межі спеціалізації, що традиційно склалась у педагогічній науці, мати міждисциплінарний характер, тобто розглядати явища і процеси в галузях: школознавство; дидактика; система виховання та соціалізації підростаючого покоління; сімейне виховання; система безперервної освіти; діяльність міжнародних освітніх організацій; міжнародне освітнє право; педагогічні концепції, що покладені в основу реформування освітніх систем [4, с. 30]. У контексті нашого дослідження найбільший інтерес становлять чотири останні галузі.

У дещо іншій логічній площині розглядає порівняльну педагогіку французький компаративіст Х. Даел. За його баченням, “порівняльна педагогіка – це: а) міждисциплінарна складова педагогічної науки; б) яка вивчає педагогічні явища і факти; в) у взаємозв’язку з соціальним, політичним, економічним і культурним контекстом; г) у їх порівнянні за принципами подібності і відмінності у двох чи більше регіонах, континентах або ж загалом у світовому вимірі; д) з метою усвідомлення унікальних особливостей власної освітньої системи та встановлення загальних чи універсальних законів (фактів) як цінних і корисних для цієї системи; е) з метою її вдосконалення” [5, с. 19–23].

Методика базується на поглядах згаданих учених. Також ураховуються сучасні психолого-педагогічні теорії: теорія професійного становлення особистості в системі вищої освіти (В. Адольф, В. Кагерманьян, І. Лернер та ін.); соціально-педагогічні положення щодо ролі соціального середовища в розвитку особистості (А. Мудрик, В. Петрищев та ін.).

З урахуванням трактування методики навчання як “способу організації практичної й теоретичної діяльності слухачів і науково-педагогічного складу, зумовленого закономірностями й особливостями змісту навчальних дисциплін” [6, с. 9], а також результатів аналізу наукових праць із проблеми дослідження, специфіки викладання у відомчому (військовому) навчальному закладі, досвіду практичної діяльності щодо проведення занять з порівняльної професійної педагогіки зі слухачами ад’юнктури до компонентів методики проведення занять з порівняльної професійної педагогіки зі слухачами ад’юнктури було віднесено організаційно-цільовий та змістово-результативний компоненти. Організаційно-цільовий компонент методики відображається в меті вивчення “Порівняльної професійної педагогіки” і реалізується через вирішення завдань цієї навчальної дисципліни.

Завданням навчальної дисципліни “Порівняльна професійна педагогіка” є формування системи знань щодо теоретико-методологічних та методичних засад порівняльної педагогіки, чинників та тенденцій розвитку вищої освіти в умовах суспільства знань у глобальному та регіональному контекстах; формування системи умінь щодо використання сучасної методології, методик та методів порівняльно-педагогічного дослідження у процесі підготовки дисертаційної роботи, її апробації та у подальшій професійній діяльності; розвиток системи навичок щодо виокремлення актуальних проблем розвитку сучасних систем вищої освіти; інтерпретації порівняльно-педагогічних досліджень, оцінки можливостей їх застосування та можливих ризиків їх упровадження у вітчизняному освітньому просторі, з’ясування та науково-грамотного формулювання перспектив подальших досліджень у галузі вищої освіти.

Змістово-результативний компонент методики охоплює безпосередньо комплекс форм, методів і прийомів проведення занять з порівняльної професійної педагогіки зі слухачами ад’юнктури. Реалізується шляхом проведення лекцій та семінарських занять.

Щодо лекції як методу навчання, то важливим є те, що вона реалізує такі функції: інформаційну, орієнтовну, пояснювальну, переконувальну, виховну. Сутність лекції полягає у взаємодії зі слухачами, спрямованій на взаємний навчальний пошук істини. У залежності від теми заняття, лекції читаються проблемним, дискусійним чи інформаційним методом з використанням технічних засобів навчання та наочних посібників.

Напередодні семінарських занять проводяться індивідуальні та групові консультації, мета яких зорієнтувати ад'юнктів щодо самостійного вивчення рекомендованої літератури, підготувати ад'юнктів до виступів з питань семінарського заняття, готувати доповіді, повідомлення, реферати, проекти. Семінарські заняття організовуються так, щоб всі ад'юнкти активно брали участь в обговоренні навчальних питань. Семінарські заняття проводяться з основних і найбільш складних тем дисципліни. Вони мають на меті закріпити і поглибити теоретичні знання слухачів, яких вони набули на лекціях і в процесі індивідуальної та самостійної роботи, а також сприяти формуванню навичок наукового мислення.

Під час вивчення “Порівняльної професійної педагогіки” дієвими є також такі методи, як розповідь, демонстрація, гра, самоосвіта, робота з літературою, самостійна та індивідуальна робота. Доцільно також застосовувати методи творчої дискусії, “круглого столу”, групового та індивідуального суперництва, перегляд науково-популярних і художніх фільмів, тематичних телевізійних передач.

Використання слухачами ад'юнктури теоретичних знань із зазначених та інших навчальних дисциплін, які вивчались ними під час здобуття першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти, сприяє усвідомленню таких концептуальних положень навчального курсу “Порівняльної професійної педагогіки”:

глобалізації економічного життя людства як важливого чинника розвитку освітніх процесів;

необхідності інтеграції національної освітньої системи у європейський та світовий освітній простір з одночасним збереженням та плідним розвитком її самобутності;

забезпечення реального права кожної особистості на якісну освіту як запоруку успішної соціалізації в умовах розвитку інформаційного суспільства;

неперервності освіти як умови забезпечення конкурентоспроможності і конкретної особистості, і національної економіки в умовах розвитку новітніх технологій;

гуманізації всіх сфер освітнього життя як умови забезпечення ефективності функціонування системи освіти;

оптимального співвідношення диференціації та фундаменталізації освіти як шляху розвитку її змісту;

застосування інноваційних технологій як засобу підвищення якості освіти;

формування демократичної громадянськості як основи соціалізації особистості тощо [4].

Діагностика засвоєння слухачами ад'юнктури знань з порівняльної професійної педагогіки реалізується за допомогою тестування, анкетування, опитування, бесіди, самоконтролю, заліку.

Згідно класифікації інноваційних методів навчання, запропонованої В. Морозовим, останні поділяються на проектні, лабораторні та інтегровані [7, с. 37].

Так, метод “групового обговорення” є інтегрованим (комплексним), оскільки передбачає здійснення навчання за певними темами-комплексами, що містять матеріали суміжних предметів. Саме тому цей метод, на нашу думку, є ефективним для проведення занять з порівняльної професійної педагогіки зі слухачами ад'юнктури. Так, наприклад, обговорюючи проблемний матеріал з теми “Чинники розвитку освіти в сучасних умовах” слухачі мають змогу застосовувати теоретичні знання з “Педагогіки”, “Соціології”, “Політології”, “Психології”, “Історії України”, “Історії політичних та правових вчень” тощо.

Оскільки “Порівняльна професійна педагогіка” часто використовує дані та методологію інших галузей, наук та дисциплін, вона є міждисциплінарною складовою педагогічної науки.

Висновки. Отже, використання запропонованої методики проведення занять з порівняльної професійної педагогіки зі слухачами ад’юнктури, інтегрованих (комплексних), міждисциплінарних методів, у тому числі методу “групового обговорення”, відповідає головному призначенню “Порівняльної професійної педагогіки”, а саме: надання ад’юнктам цілісної і логічно-послідовної системи педагогічних знань, умінь і навичок – компонентів порівняльно-педагогічної компетентності, які необхідні у професійній діяльності офіцера з рівнем кваліфікації “доктор філософії з наук про освіту”; розвиток у офіцерів магістратури здатності успішно застосовувати порівняльно-педагогічну компетентність у повсякденній та професійній практиці при розв’язанні педагогічних ситуацій, пов’язаних з навчанням, вихованням та іншими аспектами роботи з персоналом; розвиток в офіцерів магістратури здатності до самоосвіти та саморозвитку.

Безумовно, успішне запровадження інноваційних методів проведення занять з порівняльної професійної педагогіки зі слухачами ад’юнктури вимагає системної роботи, для якої необхідно, по-перше, переглянути рівень підготовки науково-педагогічних кадрів з метою формування їх професійної готовності до роботи в умовах інноваційного навчання; по-друге, наблизити освітній процес до реальних вимог професійної діяльності. Це становить **перспективу подальших наукових пошуків з окресленої проблематики.**

Список використаної літератури

1. Мірошніченко В. І. Методика проведення індивідуальних занять з юридичних дисциплін історичного та теоретичного блоку. *Innovative educational technologies: european union experience and its implementation to the training of lawyers: scientific and pedagogical internship* (Sladkovo, Slovak Republic, 26–28 December, 2016). Sladkovo, Slovak Republic, 2016. P. 93–95.

2. Терлецька Ю. Ефективність фахової діяльності викладачів вищих навчальних закладів: педагогічно-психологічний аспект. Вища школа. 2014. № 1. С. 81–89.

3. Про вищу освіту : Закон України від від 01.07.2014 № 1556-VII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37–38, ст. 2004. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

4. Сбруева А. А. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2013. 300 с.

5. Єгоров Г., Лавриченко Н. Тенденції розвитку порівняльної педагогіки за кордоном. *Шлях освіти*. 1999. № 1. С. 19–23.

6. Мірошніченко А. Методика формування фахових командирських компетентностей майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі вивчення загальновійськових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2018. 20 с.

7. Morozov V. The philosophy innovation in teaching process. Higher education Ukraine. 2014. № 2. p. 36–39.

Рецензент – доктор педагогічних наук, доцент Мірошніченко В. І.

Почекалин И. М. Методика проведения занятий по сравнительной профессиональной педагогике со слушателями адъюнктуры

Автором обоснованы методы и методика проведения занятий по сравнительной профессиональной педагогике со слушателями адъюнктуры. Проведен сравнительный анализ подходов к пониманию предмета сравнительной профессиональной педагогики. Подается собственное видение предмета и задач сравнительной профессиональной педагогики.

К компонентам методики проведения занятий по сравнительной профессиональной педагогике со слушателями адъюнктуры было отнесено организационно-целевой и содержательно-результативный компоненты. Организационно-целевой компонент методики отображается в целях изучения “Сравнительной профессиональной педагогики” и реализуется через решение задач этой учебной дисциплины.

Ключевые слова: метод обучения, предмет учебной дисциплины, задачи учебной дисциплины, методика проведения занятия, сравнительная профессиональная педагогика, слушатели адъюнктуры.

Pochekalin I. Methods and Methods of Holding Classes on Comparative Professional Pedagogy with Adjunct Students

The author substantiates the methods and methods of holding classes on comparative professional pedagogy with adjunct students. A comparative analysis of approaches to understanding the subject of comparative professional pedagogy has been conducted. The actual vision of the subject and tasks of comparative professional pedagogy is presented.

The components of the methodology for conducting lessons from comparative professional pedagogy with the students of adjunctures were assigned organizational-target and content-productive components. The task of the discipline “Comparative Professional Pedagogy” is the formation of a system of knowledge on the theoretical and methodological and methodological foundations of comparative pedagogy, factors and trends of the development of higher education in a knowledge

society in the global and regional contexts; the formation of a system of abilities to use modern methodology, methods and methods of comparative-pedagogical research in the process of preparation of dissertation work, its approbation and further professional activity; developing a system of skills for identifying topical issues of the development of modern higher education systems; interpretations of comparative-pedagogical researches, assessment of their application possibilities and possible risks of their implementation in the domestic educational space, clarification and scientifically literate formulation of prospects for further research in the field of higher education

The organizational-target component of the methodology is reflected in the purpose of studying “Comparative professional pedagogy” and is implemented through solving the tasks of this discipline.

The author draws attention to the effectiveness of such methods as story, demonstration, game, self-education, work with literature, independent and individual work.

It is noted that since “Comparative Professional Pedagogy” often uses data and methodology of other branches, sciences and disciplines, it is an interdisciplinary component of pedagogical science.

Key words: *method of teaching, subject of educational discipline, tasks of educational discipline, method of conducting classes, comparative professional pedagogy, listeners of adjunctures.*